

Užitečná publikace o užití hrubého domácího produktu

Běla Stíbalová: Transformace užití makroekonomických agregátů HDP v zemích OECD a v Československu v období 1975–1990. ÚÚNV, Praha 1992, 105 stran.

Pokusy o odhady, přepočítávání a srovnávání základních hodnotových statistických ukazatelů hospodářství Východu a Západu byly v poválečné době dost časté. K vypracování skutečně objektivní metodiky komparací však nikdy nedošlo, a to nejen díky absenci potřebných podkladů, ale i ze strategických a „antipropagandistických“ důvodů.

V Československu se proto intenzivně pracovalo na sjednocení statistického výkaznictví s evropskou, respektive světovou praxí. Po formální stránce prováděl tyto práce Federální statistický úřad, po linii obsahové se jimi zabývá vícero pracovišť.

Jedním z nich je Ústřední ústav národohospodářského výzkumu v Praze, jehož první studii v tomto směru předložila B. Stíbalová pod názvem Transformace užití makroekonomických agregátů HDP v zemích OECD a v Československu v období 1975–1990. Připomínám, že veličiny HDP ČSFR v tržních cenách i v nákladech na výrobní činitele, včetně hlavních zdrojů jeho tvorby a užití, publikovala naše statistická ročenka poprvé až v roce 1991 (i když s několikaletou retrospektivou; 1980–1989). Nicméně lze počítat s tím, že agregát HDP, ačkoliv metodicky již dobře zformulovaný, je stále ještě zčásti naplňován nepřesnými údaji.

Studie B. Stíbalové je kromě úvodu a stručných závěrů rozdělena do dvou částí. V první – kratší – jsou prezentovány základní faktory, ovlivňující přeměny užití HDP během hospodářského rozvoje (demografický vývoj a vývoj ekonomické úrovně). Ve druhé části jsou charakterizovány změny jednotlivých složek užití HDP v zemích OECD a v ČSFR. Transformaci užití čs. produktu je přitom věnováno jen necelých deset stran.

Závěrečné shrnutí, týkající se Československa, nepřináší žádné nové poznatky; ve srovnání s teritoriem OECD existuje u nás nižší zastoupení soukromé spotřeby na užití produkce, vyšší a stoupající podíl veřejné spotřeby (což bylo v souladu s politikou reálsocialistického státu) a klesající, byť tradičně vysoký podíl investic. Rovněž tvrzení o nadměrném zastoupení primárního a sekundárního národohospodářského sektoru na čs. investicích (totéž se týká i tvorby HDP) je všeobecně známé. Nerozvinutost terciární sféry je samozřejmě nutné pokládat za vážnou strukturální deformaci hospodářství ČSFR, avšak při nápravě stavu věcí by se nemělo postupovat zkratkovitě. V rozvinutých zemích probíhaly přesuny produkce – zaměstnanosti z I. do II. a posléze obecně do III. sektoru – plynule a organicky; teprve vysoká výkonnost obou prvních sektorů umožnila výrazný nárůst okruhu služeb... Bylo by chybou, kdybychom se nyní radovali z toho, že se nám začíná „rozvíjet“ terciér, aniž se zproduktivňuje a zefektivňuje průmysl, stavebnictví a zemědělství!

Publikace B. Stíbalové je bohatě dokumentována čísly (obsahuje 15 tabulek v textu a 27 v příloze). Také seznam pramenů (26 citací, zpravidla statistických podkladů) je přiměřený. Jeden z nich – Materiály ÚÚNV – mohl být blíže specifikován. Poznámka na titulním listu „Jen pro vnitřní potřebu“ v daném případě potvrzuje platnost starého rčení, že zvyk je železná košile.